

Beter beleggen met duurzame impact

BETER BELEGGEN MET DUURZAME IMPACT

Een stappenplan naar financiële
vrijheid én een mooiere wereld

Drs. Loege Schilder RBA

VANDUUREN
MANAGEMENT

Inhoud

Voorwoord	9
Inleiding	11
1 Beleggen is de reden waarom de rijken steeds rijker worden	14
Geef je (klein)kinderen een huis	16
Je hebt het beleggingsrendement nodig	17
Alles wordt duurder	18
Je hebt een grotere pensioenpot nodig dan je denkt	21
Laat je geld voor je werken op lange termijn	25
Samenvatting: Soms is sparen risicovoller dan beleggen	30
2 Duurzaam bijdragen én een beter rendement	32
Met duurzame energie profiteren van technologische vooruitgang	34
Duurzaamheid is meer dan milieu en klimaat	35
De aarde heeft onze hulp nodig	39
Duurzaam beleggen presteert beter	43
Meer vraag naar duurzaam beleggen	47
Samenvatting: Duurzaam beleggen helpt de aarde en je rendement	49
3 Stappenplan 'Beter beleggen met duurzame impact'	50
Een reis van duizend mijl begint bij de eerste stap – Mahatma Gandhi	51
Bereik je beleggingsdoel in vijf stappen	53
4 Stap 1: Maak een beleggingsplan dat bij jouw doel past	56
We gaan op beleggingsreis naar je doel	58

Wat is je beleggingsdoel?	62
Wat kun je inleggen?	65
Hoeveel risico wil je nemen? Zorg dat je lekker slaapt!	67
Rendement en risico horen bij elkaar	71
Breng het samen tot jouw beleggingsplan	72
Opdrachten	74
5 Stap 2: Zoek de beste aandelen uit	76
Welke strategie past bij jou?	78
Succesvolle beleggers en hun strategieën	79
Welke kenmerken hebben de beste aandelen?	84
Winstontwikkeling versus koersontwikkeling	89
Beleggingsfactoren gebruiken bij je strategie	92
Hoe selecteer ik de beste aandelen in de praktijk?	95
Opdrachten	98
6 Stap 3: Lichtgroen of donkergroen beleggen?	100
Duurzaam beleggen of minder vlees eten – of allebei?	102
Duurzaam beleggen begint met het maken van keuzes	103
Van lichtgroen naar donkergroen beleggen	104
Duurzaamheid meetbaar maken	106
Samenspel ESG – SDG	107
Waar vind je duurzaamheidsinformatie?	109
Hoe verwerk ik zelf duurzaamheid in mijn portefeuille?	113
Opdrachten	116
7 Stap 4: De uitvoering in de praktijk – Nu ga je écht aan de slag!	118
Houd overzicht zodat je tussen de bomen het bos blijft zien	120
Waar ga je beleggen?	122
Keuzeschema aanbieder beleggingsdienstverlening	122
Welke duurzame mogelijkheden heeft de aanbieder?	126
Zorg voor voldoende spreiding in je vermogen	127
Waar ga je beleggen?	129
Orders uitvoeren: Praktische tips	131
Opdrachten	133

8 Stap 5: Evalueer je resultaten en stuur zo nodig bij	134
Rendement vergelijken met een passende benchmark	136
Lig je op schema met je plan?	141
Opdrachten	144
9 Samenvatting en tips voor een vliegende start	146
Dubbele winst met duurzaam beleggen	148
Tips voor een vliegende start	150
Bronnen en interessante websites	153
Over de auteur	155
Duurzaam Beleggen Academie	156
DB Flagship Fund	156
Afsluitende woorden	157

**‘Het beste moment om te
beginnen met beleggen is
20 jaar geleden, het een na
beste moment is vandaag.’**

Voorwoord

Duurzaam investeren en beleggen verdient nog meer aandacht dan het nu al krijgt. Duurzaam beleggen levert namelijk verschillende voordelen op. Het zorgt voor groei van je vermogen, omdat het een hoger rendement oplevert dan sparen. Veel mensen hebben het idee dat duurzaam beleggen minder oplevert dan traditioneel beleggen, maar de wetenschap heeft aangetoond dat het rendement vaak beter is – met een lager risico. Dit kan op termijn leiden tot financiële vrijheid. Daarnaast help je met duurzaam beleggen de wereld beter en mooier te maken. De aarde heeft namelijk alle hulp nodig die we kunnen bieden, omdat we haar stelselmatig uitputten en haar herstellend vermogen aantasten.

Een groot deel van de beleggers wil wel duurzaam beleggen, maar weet niet hoe ze dat moeten aanpakken en waar te beginnen. Als jij ook in die situatie zit, is het lezen van dit boek een goede start. In dit boek vind je namelijk een stappenplan naar een duurzame beleggingsportefeuille. Het enige wat je daarna nog nodig hebt, is tijd en discipline.

Met dit stappenplan kan iedereen eenvoudig vermogen opbouwen. Je zult verrast worden door de positieve invloed van tijd op de groei van je vermogen. Maar helaas betekent eenvoudig niet altijd gemakkelijk. Ik zie vaak dat beleggers gedurende de reis onvoldoende discipline hebben en onderweg afwijken van het plan. In mijn dagelijkse praktijk help ik mensen dan ook bij de uitvoering van hun duurzame beleggingsstrategie.

Sinds de middelbare school ben ik bezig met beleggen en na mijn studie Economie aan de Universiteit van Amsterdam heb ik

van mijn hobby mijn beroep gemaakt. Gedurende ruim twintig jaar heb ik veel ervaring opgedaan als ‘market maker’ in opties, Chief Investment Officer bij diverse vermogensbeheerders en adviseur van pensioenfondsen, banken en verzekeraars.

Ik kwam voor het eerst in aanraking met duurzame investeringen op de universiteit eind jaren negentig, bij het specialisatievak Milieueconomie. Ruim twintig jaar geleden mocht ik al het eerste vermogen beleggen, waarbij rekening werd gehouden met ethische restricties – een manier van duurzaam en verantwoord beleggen. Gedurende de jaren heb ik in verschillende rollen duizenden beleggers geholpen een mooi vermogen op te bouwen, door middel van opleiding, advies en beheer van hun vermogen. Daarnaast heb ik voor diverse media geschreven over duurzaam beleggen, onder andere voor Beleggers Belangen, Fiscalert en IEX.

Om duurzaam beleggen bij nog meer mensen onder de aandacht te brengen, heb ik besloten om een boek te schrijven over mijn aanpak. Ik heb geprobeerd er een praktisch en leesbaar boek van te maken. Als je, net als ik, de wereld wilt helpen met investeringen in schonere, duurzamere en meer verantwoorde bedrijven die ook een mooi rendement opleveren, dan is dit het boek voor jou.

Ik wens je veel leesplezier en vooral een mooi en groen rendement!

Inleiding

In de professionele beleggingswereld houdt vrijwel iedereen rekening met duurzaamheid in de beleggingsstrategie. Slechts enkele partijen kiezen er bewust voor om geen rekening te houden met duurzaamheid. Bij sommige partijen voelt het alsof zij gedwongen worden rekening te houden met duurzaamheid, maar de overgrote meerderheid belegt met overtuiging in meer of mindere mate duurzaam. Bij particuliere beleggers is dat omgekeerd. Volgens onderzoek van de AFM zijn er 1,9 miljoen beleggende huishoudens. Uit mijn ervaring durf ik te zeggen dat maximaal 5% van die beleggers weet hoe ze duurzaamheid kunnen toepassen bij hun beleggingen. Die 5% beleggers die al een idee hebben hoe ze met duurzaamheid kunnen omgaan in hun beleggingen, hebben moeite om de juiste data te vinden waarop ze hun beleggingsstrategie kunnen baseren.

Tegelijkertijd is het op het gebied van milieu en klimaat 2 minuten voor 12. We zien steeds meer negatieve effecten van de opwarming van de aarde. Denk aan extreme hitte en droogte, overstromingen, verwoestijning en smeltende ijskappen en gletsjers. Door meer te investeren in duurzame en verantwoorde bedrijven stimuleren we de groei van duurzame alternatieven en zijn we hopelijk op tijd om de opwarming af te remmen. Gelukkig is de urgentie al wereldwijd doorgedrongen; in 2023 daalde de CO₂-uitstoot wereldwijd door forse investeringen van China in duurzame energie. De strijd is echter nog niet gestreden en zeker nog niet gewonnen.

In dit boek leg ik eerst uit waarom duurzaam beleggen zo belangrijk is. Het is vooral belangrijk voor jezelf omdat je het hogere rendement op je geld hard nodig hebt. Daarnaast is het

belangrijk voor de wereld, omdat we het systeem uitputten en de aarde iedere hulp kan gebruiken om te herstellen van de rooibouw van de afgelopen decennia. Duurzaam beleggen draagt bij aan het doorgeven van een leefbare aarde aan toekomstige generaties.

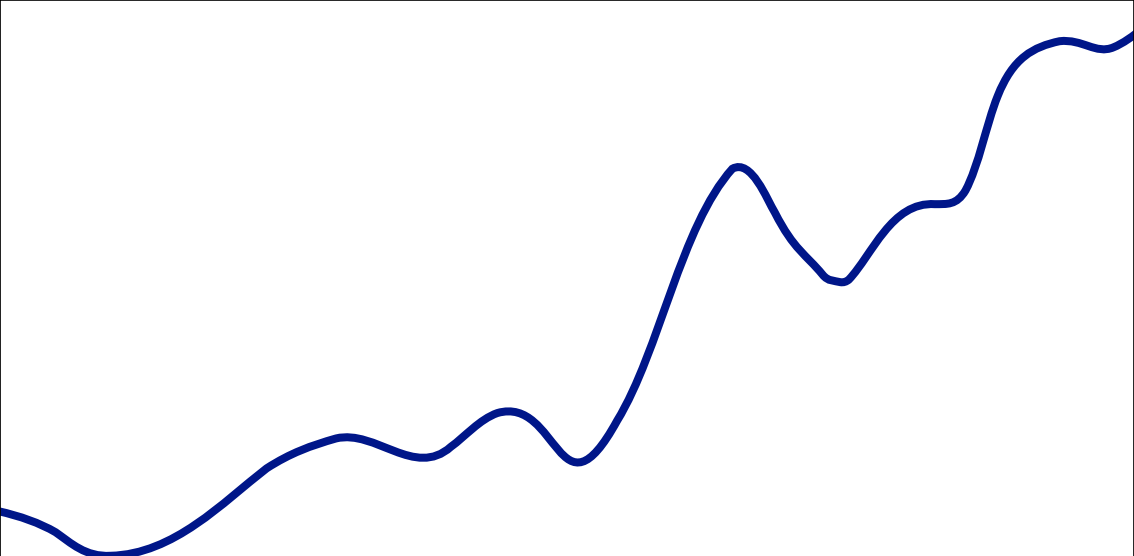
Daarna help ik je met een concreet stappenplan om jouw persoonlijke duurzame beleggingsstrategie op te stellen en deze succesvol uit te voeren. Het stappenplan begint met een beleggingsplan (stap 1). Dit plan vormt een blauwdruk voor de reis die je gaat afleggen. Een reis met een startpunt, een bestemming en een tempo waarin je op weg gaat naar je doel. Het startpunt van je beleggingsreis is het bedrag dat je beschikbaar hebt om te beleggen. De bestemming bestaat uit je doelen en de bedragen die je daarvoor nodig hebt. Het tempo wordt bepaald door het rendement op basis van het risico dat je neemt.

Vervolgens komt de uitvoering van het plan aan de orde. De uitvoering start met de keuze voor een beleggingsstrategie (stap 2) en de mate waarin je duurzaamheid verwerkt in deze beleggingsstrategie (stap 3). Als de uitgangspunten voor de duurzame beleggingsstrategie duidelijk zijn, gaan we over op de uitvoering (stap 4). Kies je voor zelf uitvoeren of uitbesteden en waar let je dan op bij de keuze voor dienstverleners? Ten slotte evalueren we de uitvoering van het proces en kan eventueel worden bijgestuurd om op schema te blijven voor het behalen van het doel (stap 5).

Om succesvol te beleggen is het verstandig om de tijd te nemen en het plan gedisciplineerd uit te voeren. Emotie is de belangrijkste vijand van een langetermijnbelegger. Ik eindig dit boek dan ook met een aantal tips om je emoties de baas te blijven en om te zorgen dat de kans op het behalen van je doel zo groot mogelijk wordt. Het uitvoeren van het stappenplan is eenvoudig, maar niet gemakkelijk. Als je gedisciplineerd de tijd neemt om het vermogen te laten groeien, kun je succesvol duurzaam beleggen. Dus wat ga jij doen?

Beleggen is de reden waarom
de rijken steeds rijker worden

Hoeveel moet je jaarlijks beleggen om na 25 jaar een vermogen van €200.000 te hebben?

1. Minder dan €2.000 per jaar
2. Rond de €3.000 per jaar
3. Meer dan €4.000 per jaar.

Steeds meer mensen beleggen, en terecht. Beleggen is namelijk een relatief eenvoudige manier om je vermogen te laten groeien. De keuze om wel of niet te beleggen bepaalt voor een groot deel of je kans maakt om tot de groep rijke mensen te behoren. Het is een prima manier om rijk te worden, want je hebt het helemaal in eigen hand om te gaan beleggen. Andere manieren om rijk te worden, zoals een rijke man of vrouw trouwen of de loterij winnen, heb je zelf niet in de hand. Maar ook als je niet per se rijk wilt worden, kun je het hogere rendement van beleggen goed gebruiken. Bijvoorbeeld om de inflatie voor te blijven of voor het opbouwen van vermogen waardoor je vrijheid om bijvoorbeeld zelf te bepalen wanneer je stopt met werken.

In dit hoofdstuk geef ik vooral aan hoe belangrijk het is om te (gaan) beleggen. Dat lijkt een open deur, maar in Nederland zijn we nog steeds kampioen sparen. Daarom is de eerste stap om de waarde van beleggen te onderbouwen. Beleg je al en ben je vooral op zoek naar kennis om je duurzame beleggingsstrategie

te verbeteren, dan kun je dit hoofdstuk overslaan en doorbladeren naar hoofdstuk 5.

Ik ben zelf op jonge leeftijd met beleggen in contact gekomen via mijn ouders, tijdens de jaren op de middelbare school. Als ik terugkwam van een schooldag stond de thee klaar en keek ik samen met mijn moeder naar de opening van de Amerikaanse beurs. Het was in het midden van de jaren negentig en door de stijgende koersen begonnen steeds meer mensen met beleggen. Ik investeerde mijn spaargeld, het groeide gestaag en ik raakte verslingerd aan beleggen.

Geef je (klein)kinderen een huis

Het was nog mooier geweest als mijn ouders waren begonnen met beleggen toen ik geboren werd. Stel dat mijn ouders bij mijn geboorte \$ 2.000* in wereldwijde aandelen hadden belegd, dan had dat bedrag tot mijn 18e verjaardag kunnen aangroeien naar bijna \$ 22.000 – een mooi bedrag voor een rijbewijs en een tweedehands auto.

Op mijn 18e verjaardag had ik helemaal geen auto nodig. Mijn rijbewijs kreeg ik gedeeltelijk van mijn ouders en betaalde ik voor de rest uit het salaris van een bijbaan. De aandelenportefeuille had dus in stand kunnen blijven en verder kunnen doorgroeien. Als ik de portefeuille op 26-jarige leeftijd had verkocht omdat ik een huis wilde kopen, had het bedrag tegen die tijd kunnen oplopen naar ruim \$ 34.000. Zou ik het nog langer laten staan, dan was het mandje wereldwijde aandelen in 2025 waarschijnlijk bijna \$ 186.000 waard geweest.

* Ik bereken het voorbeeld in Amerikaanse dollars omdat bij mijn geboorte de euro nog niet bestond. Door te rekenen met Amerikaanse dollars kan ik de datareeks van de MSCI World Index gebruiken. In de berekening is uitgegaan van het rendement van de index exclusief dividendbelasting en kosten. De andere berekeningen in het boek gaan uit van euro.

Dat bedrag is een mooi begin voor het kopen van een huis, maar zou voor mij te laat zijn gekomen. Destijds was een bedrag van \$ 200.000 ruim voldoende geweest voor een mooie woning. Om dat bedrag te bereiken bij mijn 26e verjaardag hadden mijn ouders of grootouders bij mijn geboorte krap \$ 12.000 in het mandje moeten beleggen. Dat was (zeker) toen veel geld en voor mijn ouders niet haalbaar. Ze hadden ook jaarlijks een bedrag kunnen inleggen op mijn verjaardag. Als ze jaarlijks \$ 1.570 in wereldwijde aandelen hadden geïnvesteerd, was dat in 26 jaar aangegroeid naar \$ 200.000. Hiervan had ik een woning kunnen kopen. In totaal hadden ze dan \$ 40.820 in de pot gestopt. De rest, bijna \$ 160.000, is het gevolg van beleggingsrendement. Het juiste antwoord op de vraag was dus antwoord 1. Wist jij het juiste antwoord?

Rijke mensen hebben vanzelfsprekend meer vermogen om te beleggen dan mensen met minder geld. Ze hebben daarbij als het ware een voorsprong. Daarnaast krijgen zij de impact van rendement voor de vermogensgroei van huis uit mee. Daardoor behalen ze gemiddeld meer rendement op het aanwezige vermogen en bouwen ze de sterkere financiële basis verder uit. Een hoger inkomen is dan niet eens noodzakelijk om vermogend te worden.

Je hebt het beleggingsrendement nodig

Ook als je het niet zo belangrijk vindt om meer geld te hebben, is beleggen voor jou waarschijnlijk belangrijker dan je denkt. Zo moeten steeds meer mensen tegenwoordig zelf zorgen voor hun pensioen. Voor een basispensioen heb je al snel een vermogen nodig van € 500.000 tot € 750.000. Het is erg moeilijk om een dergelijk bedrag op de spaarrekening op te bouwen. Pensioenfondsen en verzekeraars die de pensioenen beheren, behoren niet zomaar tot de grootste beleggers ter wereld. Tegenwoordig zijn er steeds meer zelfstandigen of mensen zonder pensioenregeling die zelf voor een potje voor later moeten zorgen. Door te gaan beleggen, vergroot je de kans om een serieus vermogen op te bouwen.

Naast de groep die belegt voor het opbouwen van pensioen, is er de groep beleggers die in één keer een flink vermogen verkregen. Bijvoorbeeld door de verkoop van een bedrijf, verkoop van hun huis of ander onroerend goed of omdat ze een erfenis hebben ontvangen. Zij willen het vermogen beschermen tegen de krimpende invloed van inflatie en belastingen. Op de spaarrekening groeit het bedrag weliswaar met een klein percentage, maar dit weegt niet op tegen de prijsstijgingen die gedurende de tijd plaatsvinden. Vrijwel alle prijzen worden iedere dag een klein beetje hoger. Op korte termijn merk je dat misschien niet, maar op de lange termijn zul je zien dat deze inflatie een behoorlijk effect heeft. De inflatie kan na verloop van tijd immers enorm oplopen. Denk maar eens aan de prijs van een drankje op een terras tien jaar geleden en vergelijk dat eens met de prijs van vandaag.

Naast de effecten van inflatie wordt de waarde van vermogen nog op een andere manier bedreigd. De Belastingdienst wil van grotere vermogens ook haar deel. Wil je de waarde van je vermogen dus beschermen tegen krimp en het liefst ook nog een beetje laten groeien, dan zul je moeten zorgen voor een hoger rendement. Hier wordt duurzaam investeren en beleggen interessant.

Aan investeren en beleggen hangen risico's. Je wilt het vermogen natuurlijk ook niet kwijt, want jij of je ouders hebben er hard voor gewerkt. In de meeste gevallen lukt het waarschijnlijk ook niet om het vermogen nog een keer op te bouwen. Daarom is risicomanagement een belangrijk onderdeel van beleggen. Gelukkig kun je met een aantal eenvoudige principes en stelregels de belangrijkste risico's voorkomen. Waarschijnlijk is je eigen gedrag de grootste bron van risico, omdat je door emoties slechte en kostbare beleggingsbeslissingen kunt nemen.

Alles wordt duurder

Bij mijn eerste serieuze baantje verdiende ik 50 gulden per dag in het weekend. Daar was ik toen tevreden mee. Er waren beter

betaalde baantjes, maar ook zeker die minder opleverden. Door de jaren heen veranderde de gulden in de euro tegen een omwisselkoers van 2,20371. Die 50 gulden was dus 22,69 euro. In 2025 werd bij datzelfde baantje 60 euro per dag betaald. Toentertijd verkocht ik tijdens mijn werk flesjes frisdrank voor 2,50 gulden, net iets meer dan 1 euro. Inmiddels betaal je voor een vergelijkbaar flesje 3,50 euro. Dit is een voorbeeld waarbij je de impact van inflatie ziet, die er op langere termijn voor zorgt dat vrijwel alles stukken duurder wordt.

Inflatie eet iedere dag een stukje van je geld op

We kennen allemaal wel voorbeelden van prijzen die jaarlijks ongemerkt een beetje stijgen. We schenken er meestal geen aandacht aan, maar na verloop van tijd schrikken we ineens toch van de totale impact op de prijzen, die veroorzaakt wordt door de inflatie. Inflatie is het percentage waarmee de prijzen gemiddeld stijgen. Economen berekenen de inflatie door het prijsniveau van een mandje goederen en diensten bij te houden en te vergelijken hoe deze prijzen zijn veranderd. In Nederland gebeurt dat door het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Over het algemeen gaan economen ervan uit dat een inflatieniveau van 2% gezond is voor economische groei. Lichte prijsstijgingen zorgen voor een gezonde stimulans om iets te kopen, omdat het later waarschijnlijk iets duurder wordt. Maar is de prijsstijging te groot, dan worden mensen onzeker of ze in de toekomst nog wel kunnen voorzien in hun levensonderhoud. Ze worden voorzichtiger met geld uitgeven, waardoor problemen kunnen ontstaan in de economie. Als de prijzen dalen, noemen we dat 'deflatie'. In dat geval loont het om de aankopen uit te stellen, met vergelijkbare negatieve gevolgen voor de economie. Beleidsmakers sturen dan ook op een stabiele inflatie van 2% per jaar.

In onze maatschappij zijn er allerlei mechanismen die rekening houden met inflatie. Zo krijgen de meeste mensen jaarlijks een loonsverhoging die minimaal de inflatie bijhoudt, zodat ze kunnen blijven voorzien in hun levensonderhoud. Bij contracten

over langdurige afspraken zoals huur van onroerend goed en alimentatie, is vaak standaard een inflatiecorrectie opgenomen. Op die manier stijgen de inkomsten en heb je niet veel last van het stijgende prijsniveau van boodschappen, abonnementen en de kosten voor gas, water en licht.

Ook op de financiële markten wordt rekening gehouden met inflatie. De rentevergoeding op je spaarrekening zorgt er normaal gesproken voor dat je vermogen licht groeit. De groei is in theorie vergelijkbaar met de prijsstijgingen, zodat je ook in de toekomst nog ongeveer hetzelfde kunt kopen met je vermogen als vandaag. We zeggen dan dat de reële waarde gelijk is gebleven of dat de koopkracht in stand blijft. Als de rente echter lager is dan de inflatie, kun je na verloop van tijd steeds minder kopen met je vermogen en wordt de reële waarde van dit vermogen minder. Op die manier eet inflatie elke dag een stukje van je geld op.

En van de bank krijg je te weinig rente om de inflatie te compenseren

In de praktijk zijn er diverse redenen waarom je vermogen minder groeit dan de inflatie. De laatste jaren is de spaarrente lager dan de inflatie. Ook krijg je over het bedrag dat je op de betaalrekening hebt staan een lagere rente dan die op de spaarrekening. De rente die jij ontvangt, is een kostenpost voor banken. Aangezien banken commerciële instellingen zijn, zullen zij de rente niet zomaar verhogen. Een bank verhoogt de rente pas als zij te weinig spaargeld binnenkrijgt om haar balans gezond te houden. Dat gebeurt alleen als concurrerende banken een hogere rente betalen. Helaas zijn wij in Nederland fanatieke spaarders en is die trigger voor de bank om de rente te verhogen minimaal. Daarnaast zijn er maar weinig banken in Nederland en dus is er maar beperkte concurrentie.

Als je niet wilt interen op je vermogen, moet je ervoor zorgen dat je vermogen meer rendeert dan de inflatie. Maar hoe hoog is die inflatie eigenlijk? Zoals gezegd is het algemeen geaccepteerd dat 2% inflatie optimaal is voor de economie. Maar het lukt lang

niet altijd om de inflatie op dat niveau te houden. In de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw lag de inflatie aanzienlijk hoger. Door een combinatie van factoren schoot de inflatie toen omhoog naar 10%. Later was de inflatie jarenlang minimaal. In 2022 ging de inflatie weer omhoog, naar meer dan 15%. Na de Covid-pandemie en de Russische inval in Oekraïne schoten de prijzen omhoog. De inflatie ging skyhigh. Uiteindelijk daalde de inflatie weer, maar begin 2025 was de inflatie nog niet terug op het gewenste niveau van 2%. In totaal stegen de prijzen in de vijf jaar na 1 januari 2020 met bijna 25%.

De meeste mensen hebben vermogensdoelen die jaren vooruit in de toekomst liggen. Kinderen zetten geld opzij om 'later' een huis te kopen. Bij de start van je carrière begin je met pensioen opbouwen, om over ruim veertig jaar voldoende vermogen te hebben om te kunnen stoppen met werken. De inflatie die we zojuist hebben besproken, is misschien wel de belangrijkste reden waarom je veel meer vermogen nodig hebt dan je in eerste instantie misschien denkt.

Voor je begint aan de volgende paragraaf wil ik je vragen om op een briefje te schrijven, hoeveel geld je denkt nodig te hebben om later met pensioen te gaan en welk bedrag je daarvoor maandelijks opzij gaat zetten.

Je hebt een grotere pensioenpot nodig dan je denkt

Waarschijnlijk vond je het lastig om de vragen hierboven te beantwoorden. Dan heb ik geruststellend nieuws: de meeste mensen vinden het erg lastig om hierbij tot een goed antwoord te komen. Ik ga je dan ook helpen om inzicht te krijgen in het bedrag dat je nodig hebt om met een gerust gevoel te kunnen stoppen met werken. Zoals het kopje van deze paragraaf al verradt, is dat bedrag waarschijnlijk een stuk hoger dan je nu denkt.

Hoeveel heb je nodig om van te leven?

Allereerst bepaal je het bedrag waar je van kunt en wilt leven. Dat bedrag is persoonlijk en dus voor iedereen anders. Je kunt op verschillende manieren een inschatting maken van jouw gewenste inkomen. Het Centraal Planbureau stelt dat in 2024 het modaal inkomen netto € 2.900 per maand is. Heb je voldoende aan een modaal inkomen of leef je op royale voet en mag het wel iets meer zijn? Of ben je misschien wel bereid om met minder genoeg te nemen? Hierbij speelt je persoonlijke situatie een rol. Heb je een eigen woning of huur je? Ben je alleenstaand of heb je een partner? Heb je kinderen en kleinkinderen, die je af en toe wilt verwennen?

Tip: Ben je in loondienst, dan is je inkomen vrij duidelijk. Ondernemers kunnen gemakkelijk in de belastingaangifte checken wat hun huidige inkomen is.

Vaak is het zo dat je naarmate je ouder wordt minder geld uitgeeft. Bij pensioenberekeningen wordt in de regel aangehouden dat het inkomen na pensionering 70% bedraagt van het inkomen tijdens het werkzame leven. Je kunt na pensionering met minder geld rondkomen, omdat de meeste grote uitgaven aan wonen en kinderen achter de rug zijn. Waarschijnlijk heb je naarmate je langer gepensioneerd bent ook minder geld nodig, omdat je ouder wordt en vaak minder actief. De meeste tachtigers maken geen verre reizen meer en hebben minder behoefte aan nieuwe, representatieve kleding of iedere twee jaar een mooiere auto.

De *Algemene Ouderdomswet* (AOW) zorgt voor een basisinkomen voor senioren. Dat inkomen hoef je dus niet uit je beleggingen te halen. Mogelijk heb je ook voor een werkgever gewerkt waar je pensioen hebt opgebouwd. Op www.mijnpensioenoverzicht.nl kun je checken wat het verwachte bedrag is dat je later ontvangt uit de AOW en je pensioen. Die bedragen kun je in mindering brengen op je gewenste inkomen uit je beleggingen.